

Ontologia-po-raz-drugi ©P.Garbacz, R.Trypuż. *O aliansie nauk humanistycznych i inżynierii informatycznej*

dr inż. Jolanta Cybulka

Streszczenie. Oceniając sytuację z dzisiejszej perspektywy, pojawienie się w informatyce pogłębionej refleksji dotyczącej natury *obiektów informacyjnych*, reprezentujących w systemach informatycznych fragmenty rzeczywistości, było zjawiskiem nieuchronnym. Nie dziwi także, że owa refleksja przyjęła formę naśladującą analogiczne rozważania prowadzone na gruncie nauk humanistycznych, w szczególności w filozofii (metafizyka, a później ontologia), semiotyce (teoria znaku w ujęciu filozoficznym i lingwistycznym) i lingwistyce (leksykony semantyczne), a także w psychologii (w tym, kognitywistyce) i socjologii. Rozpatrywaną refleksję określa się potocznie terminem „ontologia”, a często, ze względu na wielość proponowanych podejść i efektów ich stosowania, pojęciem „ontologie”, w liczbie mnogiej wraz z dodatkowymi określnikami uszczegóławiającymi. Sama więc nazwa jest przedmiotem dyskusji, nie wchodząc w problem zakresu terminu. Odnosząc się do nazwy, proponujemy wykorzystywać, jako najbardziej adekwatny, termin „ontologia-po-raz-drugi” zaproponowany przez P. Garbacza i R. Trypuza w książce „Ontologie poza ontologią”, wyd. KUL, Lublin 2012. W odniesieniu do zakresu wskazujemy dwa (powiązane ze sobą) rozumienia ontologii-po-raz-drugi: łączące ją z „metodami symbolicznymi” traktowanie ontologii jako sformalizowanej teorii logicznej oraz rozpatrywanie jej jako struktury wyrażającej *konceptualizację*. Właśnie w tym drugim sensie wyraźnie manifestują się związki ontologii-po-raz-drugi z Ontologią (uwzględnianie konkluzji sporów i stanowisk ontologicznych), semiotyką i lingwistyką (wykorzystywanie rezultatów wypracowanych w obszarze elektronicznych leksykonów, jak np. WordNet, SłowoSieć, Polnet, EuroWordNet i Simple wraz z tzw. ontologiami szczebla górnego). Ontologie-po-raz-drugi są klasyfikowane ze względu na wiele kryteriów, z których jednym z istotnych jest przedmiot ontologii i poziom ogólności proponowanych pojęć – na tej podstawie wyróżniamy m. in. *ontologie fundacjonistyczne* (zawierające najogólniejsze kategorie pojęć powiązanych dobrze zbadanymi, bazowymi relacjami formalnymi), będące bazą do tworzenia propagowanych przez nas „powszechnie stosowanych, dobrze ufundowanych ontologii-po-raz-drugi”. Podsumowując rozważania, dokonujemy krótkiego przeglądu kilku wybranych ontologii fundacjonistycznych, w tym DOLCE (*Descriptive Ontology for Linguistic and Cognitive Engineering*), BFO (*Basic Formal Ontology*) i wywodzącej się z DOLCE ontologii c.DnS (*constructive Descriptions and Situations*). Ta ostatnia szczególnie dobrze służy jako ekspresywny ontycznie wzorzec zawartości, który może być wykorzystywany przy tworzeniu rozlicznych, szczegółowych ontologii-po-raz-drugi.